Teestafel.

DR. A. KUYPER. PRO REGE OF HET KONINGSCHAP VAN CHRISTUS. J. H. Kok, Kampen.

In drie lijvige banden ligt deze studie van DR. KUYPER, begonnen in de HERAUT en daarin van week tot week voortgezet, thans voor ons.

Ik meen goed te doen er hier de aandacht op te vestigen, al is zij ook aan verreweg de meeste onzer lezers niet onbekend.

Ook dit werk toch van den geachten schrijver komt eerst nu in zijn rijke beteekenis van gereformeerde levensbeschouwing, uit.

Het kan toch niet anders of, bij een telkens voor een week ondetbroken lectuur moest het verliezen, terwijl het thans bij doorloopende lezing wint, en bij herhaalde lezing, want deze studie moet bestudeerd, al meer winnen zal.

Men zal zichzelf en zijn gezin een uitnemenden dienst bewijzen met zich dit boek van blijvende waarde aan te schaffen.

Het gaat toch om niets minder dan een zich indenken in de zuiver christelijke levenstheorie, die men kennen moèt, om te beoefenen de zuiver christelijke levenspraktijk.

En ook hier weer is het den schrijver gelukt zijn rijke en diepe gedachten róó onder woorden te brengen, dat zij, ook door hen, die niet tot de geleerden behooren, zonder al te groote inspanning kunnen worden verstaan.

Bij een studie als deze waren, wat men „vaktermen" noemt onvermijdelijk, maar DR. KUYPER gaf zich dan telkens de moeite die termen te verduidelijken.

Geschreven door een zoo geschoold man als deze auteur, is PRO REGE ook daarom een boek voor het leven wijl het schier altijd in den populairen toon blijft.

Aanleiding er toe was voor DR. KUYPER de, op zijn reis om de oude wereldzee, opgedane ervaring, dat „in het land van den Islam de eere van Mohammed niet slechts in de Moskee, maar op elk terrein des levens, steeds wordt hoog gehouden."

Toen lag de analogie met Christus en de christelijke landen voor de hand en trad de droeve, maar onmiskenbare werkelijkheid voor zijn bewustzijn van het contrast tusschen de vereering van Mohammed, als den Profeet van Allah, in het land van den Islam, en de vereering van Christus, als den over ons van God gestelden Koning, onder de gedoopte volkeren.

Door een heilig enthusiasme voor de eere van Christus bezield, is toen door KUYPER deze studie opgezet en voltooid mogen worden.

Zoo ontstond, onder den sprekenden titel, PRO REGE, bedoeld als wapenkreet: VOOR ONZEN KONING!

Om als tot deze studie in te leiden, laat ik hier een kort overzicht volgen.

Zij splitst zich in twee deelen.

I. HET KONINGSCHAP VAN CHRISTUS IN ZIJN HOOGHEID.

II. HET KONINGSCHAP VAN CHRISTUS IN ZIJN WERKING.

Zoo hierin als in de onderverdeelingen komt de systematische geest van den schrijver uit.

Het 1e deel dezer studie verloopt met zijn 53 hoofdstukken in drie reeksen, waarvan de eerste in 9 hoofdstukken onder den titel: DE VERDONKERING VAN CRISTUS' KONINGSCHAP, het feit van „het tekort in vereering van Christus als onzen Koning in de Christenlanden" *constateert*, en de tweede, in 16 hoofdstukken onder den titel: DE ONDERMIJNING VAN CHRISTUS' KONINGSCHAP, dat feit *verklaart*, terwijl dan de derde reeks onder den titel: HET KONINGSCHAP VAN CHRISTUS NAAR DE SCHRIFT in 28 hoofdstukken uiteenzet, wat dit Koningschap, naar luidt van de Schrift, zijn moet. Daarbij ging het er om, de eenzijdigheid te overwinnen van het Koningschap van Christus uitsluitend in zijn heerschappij over de geloovigen te zien. Indien ik hier nog eens naar de analogie mag verwijzen: „Mohammed niet slechts in de Moskee, maar op elk terrein des levens". Of, naar de eigen woorden van DR. KUYPER: „Het Koningschap van Christus toch wordt eerst dan recht verstaan, zoo men het beziet niet van het standpunt des menschen, maar in verband met den Raad Gods, waarin zeker ook het besluit ligt tot zaliging der uitverkorenen, maar toch de handhaving van Gods eere tegenover de demoniesche macht steeds de eerste plaats behoort in te nemen". Waarom hij dan toevoegt deze woorden: „De zaliging der geloovigen is ongetwijfeld in die handhaving van de eere Gods een der hoofdmomenten, maar ze wordt toch dan eerst recht verstaan, zoo men in deze zaliging der uitverkorenen den triomf van den Drieëenigen God over het Rijk der duisternis weet te eeren".

In deze derde reeks: HET KONINGSCHAP VAN CHRISTUS NAAR DE SCHRIFT is, naar de auteur zelf zegt: „het betoog niet exegetisch-dogmatisch gevoerd, maar deels aan de idee van het Koningschap, deels aan het historisch proces van de openbaring van dit Koningschap ontleend, en ten slotte gezet in het kader van de principieele tegenstelling tusschen het Koningschap Gods en het rijk van Satan" (Deel III, p. 583).

Dit alles nu is vervat in Band of Deel I van PRO REGE.

Ik kom thans tot het tweede deel dezer studie waarvan de titel, zooals ik boven reeds vermeldde, is: HET KONINGSCHAP VAN CHRISTUS IN ZIJN WERKING.

Dit tweede deel der studie, „waarin op alle terrein des levens de realiteit en de eisch van Christus Koningschap in beeld is gebracht", is het uitvoerigste.

Het omvat Band of Deel II en III van PRO REGE.

Hier nu wordt gehandeld over het koningschap van Christus in verband met de enkele Geloovigen, de Kerk, het Gezin, de Maatschappij, den Staat, de Wetenschap en de Kunst.

Telkens alsoo zeven relaties of verhoudingen, die dan ook in *zeven* reeksen worden afgehandeld.

Band of Deel II van PRO REGE omvat daarvan reeks I, II en III met de titels: CHRISTUS KONINGSCHAP EN DE ONDERDANEN; CHRISTUS KONINGSCHAP EN ZIJN KERK en CHRISTUS KONINGSCHAP EN HET GEZIN.

Band of Deel III eindelijk omvat de IV, V, VI en VII reeks met de titels: CHRISTUS KONINGSCHAP EN DE MAATSCHAPPIJ; CHRISTUS KONINGSCHAP EN DE STAAT; HET KONINGSCHAP VAN CHRISTUS EN DE WETENSCHAP; HET KONINGSCHAP VAN CHRISTUS EN DE KUNST.

Er is alle reden om DR. KUYPER voor de uitgave ook in boekvorm van deze zijn studie dankbaar te zijn.

PRO REGE mocht niet begraven blijven liggen in oude jaargangen van een periodiek. In zijn drie banden verdient het, als voornaam werk, een plaats op den boekenstandaard van onze zaken-mannen, maar niet minder ook in de bibliotheek van onze studie-menschen.

Hier spreekt, en zal blijven spreken, in warme bezieling voor de eere van den Christus, een man van zeldzaam rijke levenservaring, die, door zijn diep inzicht in het Woord en zijn machtigen denkgeest, over de vele en velerlei problemen van het christen-leven een vaak verrassend licht weet te werpen.

En hij spreekt op voor allen verstaanbare wijze.

Vaak diepzinnig, maar toch altijd duidelijk.

Dan, niet alleen omdat het de levenstheorie naar gereformeerde beginselen op menig punt kan verhelderen, maar ook omdat het de Gemeente des Heeren helderder dan tot dusver het oog kan doen ontsluiten voor de hooge beteekenis van CHRISTUS KONINGSCHAP, ligt de groote waarde van PRO REGE.

Laat mij hier nog aan mogen toevoegen, dat een zaak-register en een tekstenlijst het gebruik van het werk vergemakkelijken.

G.

Vereenigingsleven.

WAT DE ZENDING DOET.

II.

In het statistisch overzicht van de in Nederland en elders voor onze koloniën en van de in Nederland voor andere landen werkende zendingscorporaties, was bovenaan te vinden het *Nederlandsch Zendelinggenootschap*. Deze corporatie verdient inderdaad die eereplaats, want zij is de oudste der Nederlandsche zendingalichamen.

Evenwel zou er ook eenige reden geweest zijn om haar op een latere plaats te stellen, aangezien zij wel de oudste der Nederlandsche zendingscorporaties is, maar niet de oudste vereeniging, welke in onze koloniën werkt, niet de vereeniging, die het langst daar haar arbeidsveld heeft.

Letten we uitsluitend op den ouderdom der in Indië werkende corporaties, zonder onderscheid van oorsprong, dan moet voorop gesteld worden de *Society for the Propagation of the Gospel*, die in 1701 reeds werd gesticht en te Londen haar zetel heeft.

Deze vereeniging, welke den aartsbisschop VAN Canterbury tot voorzitter heeft, werkt in onze koloniën alleen op Saba, een der eilanden onder den wind in West-Indië, waar zij ook slechts één zendeling heeft arbeiden, den heer J. W. Leverock.

Zien we alleen op den ouderdom, dan moet overigens nòg een zending voorgaan, namelijk die van de Evangelische Broedergemeente, welke van heel wat meer belang is dan die van genoemde Engelsche corporatie. De *Zending van de Evangelische Broedergemeente* heeft haar hoofdbestuur in Berthelsdorf bij Herrnhut in Saksen, waar de „Missionsanstalt der Evangelischen Brüder-Unität" zetelt. Het grootste zendingsveld der Broedergemeente is Suriname, waar de missie begonnen werd in 1735.

We hebben hier niet te doen met een zending*genootschap*, want het eigenaardige is, dat de Broedergemeente als kerk de zending drijft. Vandaar, dat de leiding berust in handen van een afdeeling van het kerkelijk bestuur, die verantwoording verschuldigd is aan de Generale Synode, die om de 5 jaar te Herrnhut vergadert.

In Suriname werken ruim 30 zendelingen, behoorende tot de kerkelijke, en 13, behoorende tot de commercieele afdeeling, en voorts als inlandsche arbeiders 4 geordende en 13 niet-geordende zendelingen, waarbij als hulparbeiders dan nog komen 57 evangelisten, 182 nationaalhelpers en 193 nationaalhelpsters. Gearbeid wordt onder Negers, Boschnegers, Britsch-Indiërs en Javanen.

De zending in Suriname beschikt verder over een theologische school te Paramaribo, een internaat ter zelfder plaatse voor kinderen van zendelingen in het boschland, een tehuis voor verwaarloosde kinderen bij Paramaribo, jongelings- en meisjesvereenigingen enz., en 31 scholen met 117 onderwijzers en kweekelingen.

Voor Nederland werkt als hulpvereeniging het *Zendinggenootschap der Broedergemeente* te Zeist, dat in 1793 reeds werd opgericht en waarvan thans vertegenwoordiger en secretaris is de heer H. Weiss, schrijver van het werk „Ons Suriname". Over 1910 werd in totaal uitgegeven 100 à 150 mille (de opgaven loopen zeer uiteen), waarvan slechts een zeer gering deel (nog geen 10 mille) in Nederland werd bijeengebracht *).

Later moeten we nog even op Suriname terugkomen. We hebben dit alles echter vooreop willen stellen om, met het oog op ouderdom en anciënniteit, volkomen eere te geven wien eere toekomt. We keeren thans echter terug tot de oudste zuiver Nederlandsche zendingsvereeniging, het in 1797 gestichte *Nederlandsch Zendelinggenootschap*, dat jaarlijks een nagenoeg gelijke som als de Broedergemeente uitgeeft, maar dan een som, die in Nederland is bijeen gebracht. Onder de Nederlandsche zendingscorporaties mag genoemd genootschap dan ook om meer dan één reden op de eerste plaats gesteld worden.

Het doel van het genootschap is „de voortplanting en bevordering van het Christendom, bijzonder onder de heidenen. Het wil het ware en werkdadige Christendom, zooals dat in de boeken des O. en N. Testaments is vervat en uitgedrukt in de twaalf artikelen der algemeene Christelijke geloofsbelijdenis, zonder bijvoeging van menschelijke leerbegrippen, eenvoudig en oprecht in de harten der menschen planten".

Sedert 1827 is Ned. Indië uitsluitend het veld van den arbeid van het genootschap, dat, behalve gewone leden en begunstigers, ook z.g. medewerkende leden heeft, die, een speciale verklaring hebbende onderteekend, in hun kring bijzonderlijk de belangen van het genootschap zoeken te bevorderen.

De generale leiding berust bij het bestuur van 317 leden, die door de jaarvergadering uit de medewerkende leden worden benoemd, terwijl de dagelijksche leiding en uitvoering van zaken berust bij het uit en door de bestuurders gekozen hoofdbestuur van 35 leden, dat zijn arbeid voor een goed deel onder commissies verdeelt, die algemeene en bijzondere aangelegenheden hebben te behartigen. Zoo heeft men: de uitvoerende commissie voor alle loopende zaken, en voorts: commissies voor de financiën; voor de expeditie; voor de redactie der periodieken, w.o. de Mededeelingen vanwege het N. Z. G., een hoogst belangrijk tijdschrift met bijdragen tot de kennis der zending en der taal-, land- en volkenkunde van N.-O.-Indië; voor de Oost-Indische talen; voor de pensioenen; en een periodieke commissie ter bevordering der belangen van het N. Z. G.

Gesteund wordt de arbeid van het Genootschap door hulpgenootschappen, afdeelingen enz. in verschillende plaatsen. Het secretariaat is gevestigd: Rechter Rotteksde 63, Rotterdam.

Zooals reeds werd opgemerkt, is tegenwoordig Indië het uitsluitend arbeidsveld van het genootschap. Het werkt daar in de Minahassa, Oost-Java, Posso, Bolaang-Mongondou en Deli, op 't oogenblik met 31 zendelingen. Terloops zij hierbij aangemerkt, dat alle a.s. zendelingen worden opgeleid aan de Ned. Zendingsschool, waarvan de oprichting in 1905 voornamelijk door het N. Z. G. werd bewerkt, en waarop nog nader wordt teruggekomen. Behalve de zendelingen heeft het genootschap ruim 450 inlandsche helpers en onderwijzers.

In de Minahassa is de arbeid van het genootschap téér belangrijk. Het heeft daar 162 gewone scholen gesticht, heeft er een school voor dochters van hoofden en aanzienlijken, die uitgaat van een afzonderlijke vereeniging en waarop we dus nog terugkomen, evenals op het ziekenhuis te Sonder; bezit er een ambachtsschool te Kakas en beschikt er over een zendingsdrukkerij te Menado.

Op Oost-Java, waar 6 zendelingleeraren, 2 artsen, 1 zendelingonderwijzer en 2 diaconessen werken, heeft het genootschap een kweekschool voor voorgangers-onderwijzers te Modjo-Warno, en ter zelfder plaatse een ambachtsschool, een zendingshospitaal dat afzonderlijk besproken wordt, en een spaarbank; voorts een hulpziekenhuis te Swaroe, en 40 scholen.

In Posso, waar 4 zendelingleeraren werken, zijn 20 scholen, terwijl in Bolaang Mongondou waar de arbeid nog in den aanvang is, 1 zendelingleeraar en 1 zendelingonderwijzer werken en 16 scholen zijn.

Deli heeft 3 zendelingleeraren en 1 zendelingonderwijzer, die hoofd is van een kweekschool te Rsja voor opleiding van onderwijzers, van zonen van hoofden en van jongelui, bestemd voor den administratieven dienst. Er zijn in Deli 31 gewone scholen, terwijl er voorts — te Lao Li Momo — een melaatschen-asyl is.

*) Op ons verzoek deelt men ons mede, dat de geheele uitgave van de Zending der Broedergemeente over de geheele wereld in 1910 bedroeg fl. 1.240.358. Suriname heeft gekost fl. 202.516,18. Uit Nederland kwam de som van fl. 10.942,52.

Officieele Berichten.

De kerkeraad der Geref. Kerk alhier deelt aan heeren collectanten, die in deze gemeente mochten willen collecteeren, meê, dat zij zich dan drie weken van te voren tot zijnen praeses hebben te wenden, indien ze althans prijs stellen op eene aanbeveling van den kerkeraad.

Namens den kerkeraad:
B. ROONDA, *praeses.*
D. WESTERA, *scriba.*

Coevorden, 15 Febr. 1912.

Classes Brielle maakt bekend, dat collectanten binnen haar ressort slechts ontvangen zullen worden, wanneer zij drie weken te voren zich hebben aangemeld bij Ds. R. J. Aalberts te Spijkenisse of bij Ds. M. H. K. Mol te Zwartewaal.

De kerkeraad der Geref. Kerk te Gasselternijveen heeft besloten, geen collectanten in de gemeente toe te laten, die niet 4 weken te voren daartoe een versoek indienden bij den kerkeraad.

MUIDEN. Alle brieven en stukken betreffende de Geref. Kerk alhier, gelieve men voortaan te adresseeren aan A. W. van Veeren, scriba der Geref. Kerk.

Kort verslag van de vergadering der classis Gorinchem, gehouden 7 Februari 1912.

1. De vergadering wordt namens de kerk van Schoonrewoerd door Ds. Bouwman op gebruikelijke wijze geopend.

2. Nadat de credentiebrieven zijn nagezien, en in orde bevonden, wordt het moderamen aldus geconstitueerd: Ds. S. O. Los, praeses; Ds. W. H. Bouwman, scriba; Ds. C. Lindeboom, assessor.

3. Notulen gelezen en goedgekeurd.

4. Het voorstel van een der kerkeraden met betrekking tot oplossing der moeilijkheden, in zijn gemeente gerezen, wordt met advies aan dien kerkeraad terug gezonden.

5. Het voorstel-Gorinchem: „De classis verzoeke aan de Particuliere Synode, te besluiten, voortaan hare acta te doen drukken, en aan elke kerk voor ieder harer ambtsdragers een exemplaar toe te zenden", wordt na bespreking met algemeene stemmen aangenomen.

6. De aanvragen naar art. XIII K.O. van de kerken Giessendam en Vianen, tot de classis gericht, worden toegestaan, en tevens besloten, de aanvragen dier kerken bij de Particuliere Synode van Z.-Holland (Z.G.) te steunen.

7. 't Verzoek van een der kerken, op de Meiclassis een broeder toe te laten, om onderzocht te worden of hem de bevoegdheid van oefenaar zou kunnen worden verleend, wordt toegestaan, en de wijze van onderzoeking geregeld.

8. Na onderzoek van de desbetreffende stukken wordt aan Ds. C. J. H. van Diemen, beroepen naar Blokzijl, wettelijk getuigenis zijns afscheids van deze classis verleend.

9. Bij de rondvraag naar art. 41 K.O. wordt aan enkele kerken advies gegeven. Ds. Steinhart wordt aangewezen als consulent voor Meerkerk.

10. In de volgende 3 maanden zal Hardinxveld gediend worden door DD. Kapteijn en Milo; Asperen door DD. Bouwman en Los; Giessen O. en N. Kerk door Ds. Lindeboom; Noordeloos door DD. Steinhart en Van der Vlies.

11. De praeses wenscht Ds. van Diemen bij zijn vertrek naar de classis Zwolle, uit naam der vergadering, Gods rijken zegen toe op den arbeid in den werkkring, dien hij eerlang hoopt te aanvaarden; waarna Ds. van Diemen op hartelijke wijze van de classis afscheid neemt.

12. Nadat nu Psalm 121 : 4 den vertrekkenden dienaar is toegezongen, en de assessor in dankgebed is voorgegaan, sluit de praeses de vergadering.

Op last van de classis,
C. LINDEBOOM, *h. t. assessor.*

Korte notulen der classicale vergadering, gehouden te Gouda den 6zn Febr. 1912.

Na het zingen van Ps. 84 : 6 opent Ds. Dalhuysen namens de roepende kerk van Nieuwerkerk a/d. IJsel de vergadering met het lezen van Hebreën 13 en gebed.

Praeses is Ds. Dalhuysen, assessor Ds. van Dijk en scriba Ds. Sap.

De credentialen worden nagezien, en daaruit blijkt, dat afwezig zijn de afgevaardigden van de kerken te Schoonhoven A en B en Willige Langerak. Een viertal kerken hebben een diaken afgevaardigd, aan wien keurstem wordt verleend.

Naar aanleiding van een ingekomen schrijven van broeder M. uit B., hetwelk voor kennisgeving wordt aangenomen, spreekt de classis haar leedwezen uit, dat het ingezonden stuk van broeder v. d. D. uit B., opgenomen in de *Goudsche Kerkbode* van 29 Dec., aan de opmerksaamheid der Redactie is ontglipt.

Ds. van Dijk brengt rapport uit over de concept-regeling van de vaste bijdragen der kerken. Besloten wordt, deze regeling in de *G. K.* op te nemen ter beoordeeling der kerkeraden.

Dezelfde brengt rapport uit omtrent het door dep. ingesteld onderzoek in de kerk van Z. De classis vereenigt zich met de conclusie van dep., dat het onder de tegenwoordige omstandigheden niet mogelijk is, afdoende hulp te verleenen.

De schriftelijke aanvragen der hulpbeh. kerken om ondersteuning naar art. 11 en 13 worden ingediend.

De kerk van Z. verzoekt verlof en aanbeveling van de classis, om door middel van circulaires in de kerken gelden te verzamelen voor den bouw eener pastorie; welk verzoek wordt ingewilligd.

Ds. Sap doet mededeeling aangaande de zending op Midden-Java.

De vacaturebeurten worden geregeld als volgt: Zevenhuizen, D.D. Jaspers, Sap en Wielenga; Lekkerkerk, D.D. Andree, Osinga en van Setten; Haastrecht, D.D. Dalhuysen, van Dijk en Stadig; Ouderk, Ds. Wientjes.

Ds. Kamper brengt rapport uit over het nazien van het archief der classis en de boeken van den quaestor der zending. Die van den quaestor der classis worden nagezien en accoord bevonden door D.D. van Senten en Wientjes.

Ds. Langen rapporteert, dat de stukken voor de approbatie van het beroep van Ds. Kamper naar Werkendam B in orde zijn bevonden, evenzoo die van Ds. Volgt, beroepen predikant van Ouderkerk.

Ds. van Dijk wordt consulent van Haastrecht.

Bij de rondvraag naar art. 41 doen de kerken van Nieuwerkerk en Gouda verblijdende mededeelingen.

Roepende kerk voor de volgende vergadering is Ouderkerk en praeses Ds. van Dijk.

De bijdragen en collecten worden gestort.

De praeses richt een hartelijk woord tot den vertrekkenden broeder Kamper, hetwelk door hem wordt beantwoord. Staande wordt hem Ps. 134 : 3 toegezongen, waarna Ds. Kamper met dankzegging eindigt.

Op last der classis,
Oudewater. A. VAN DIJK, *assessor.*

Buitenland.

Het probleem van het vroeger of later geroepen worden der volken.

(Slot).

Het groote probleem der zending is de roeping der drie groote Aziatische volken, de Japanneezen, de Chineezen en de Indiërs, die God bijna twee duizend jaar na de verschijning van Christus in hunne eigene wegen heeft laten wandelen. Niemand zal kunnen loochenen, dat de drie genoemde volken zeer begaafd zijn. De Japanneezen hebben in den laatsten tijd daarvoor de schitterendste bewijzen geleverd, ze hebben een mogendheid als Rusland kunnen overwinnen. Het Chineesche rijk van 400 millioen menschen, dat reeds 22 eeuwen bestaat, toont dat er in zijn boezem een kracht leeft welke den staat vormde en in stand hield, die men elders tevergeefs zoekt. De diepzinnigheid en de scherpzinnigheid der Indische philosophie kan wedijveren met hetgeen de meesters op dit gebied in Europa geleverd hebben. Daar in Azië heeft de menschelijke geest gelegenheid gehad te toonen, hoe ver hij het in eigen kracht brengen kan. Wij kunnen ons voorstellen dat beschaafde volken, die een religie hebben, gegrond op een overoude heilige litteratuur, wier sociaal, zedelijk en staatkundig leven gegrond is op beschouwingen welke in die religie worteelen of met haar saamgegroeid zijn, een zelfbewustzijn bezitten, dat men moeilijk aan het wankelen brengen kan. De Heidensche goden zijn immers een personificatie van den volksgeest, zoodat de eisch dat men een anderen God zal gaan dienen, als ongerijmd door hen afgewezen wordt.

Het is daarom te begrijpen, dat, wanneer volken met zulk een verleden aangemaand worden hun religie op te geven, zij dit beschouwen als een beleediging, tegen welke hun nationale trots zich met alle kracht verheft. Eerst wanneer de leiding Gods in de geschiedenis dezen nationalen trots gebroken heeft, gelijk thans het geval is met het vijf millioen inwoners tellend volk van Korea, dat plotseling van een Keizerrijk een Japansche provincie geworden is, vindt de roepstem om tot de Christelijke kerk te komen zoozeer gehoor, dat van een kerstening van het volk gesproken worden kan.

Met andere woorden: een zekere knak moet aan het nationale leven gegeven zijn, wil de zending met zegevierende kracht onder een volk werken. Haar eerste goede uitkomsten heeft zij daarom in den regel bij die lagen in de bevolking, welke met den volksgeest eenigermate in verval zijn geraakt, hetgeen natuurlijk het doordringen tot de eigenlijke kern van het volk bemoeilijkt. Maar dat is goed; snelle overwinningen zijn maar al te dikwijls Pyrrhusoverwinningen. De innerlijke ommekeer van volken, die sedert duizenden jaren zich altijd meer afgekeerd hebben van het eenvoudige geloof aan God, dat wij in de oudste oorkonden der Chineezen en Hindoes vinden, wier religie nu een niet te ontwarren kluwen van diepzinnige wijsbegeerte en mystiek, mantiek, afgodendienst en het dwaaste bijgeloof is, vormt een conglomeraat dat allen bevredigt volgens het spreekwoord: wie veel brengt, zal ieder iets kunnen bieden — deze ommekeer is een werk van eeuwen. Maar wanneer hij tot stand komt, zal het onderscheid tusschen het Indische, Chineesche en Japansche Christendom en het onze nog altijd grooter zijn, dan het verschil tusschen het Duitsche en Engelsche Christendom, dat toch duidelijk waar te nemen is. De groote lofzang der verloste menschheid ter eere van Christus zal niet monotoon zijn, maar wanneer elk volk tijd gehad heeft zijn eigenaardigheden tot ontwikkeling te brengen, dan zal uit de verscheidenheid der tonen de volle harmonie geboren worde.

Nog een probleem blijft er over, de vraag: hoe te verklaren, dat volken uitgeroeid zijn vóórdat zij tot de gemeenschap der kerk geroepen werden? Dit raadsel is niet te verklaren. Het past ons, de hand op den mond te leggen en te erkennen, dat wij slechts ten deele kennen, doch wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, dan zal teniet gedaan worden hetgeen ten deele is.

Engeland. Waardoor kregen de Ritualisten de overhand? Kensit's protest tegen het Romaniseerend streven.

Reeds meermalen weten wij er op, dat in Engeland de Ritualisten in getal en invloed sterk toenemen, en dat ook de Breed-Kerkelijke of de liberale partij aanwast, terwijl de Laagkerkelijke of de Evangelische partij op den achtergrond gedrongen wordt. Eenige weken geleden maakten wij er opmerksaam op, dat de Engelsche regeering bijna altoos Hoog-Kerkelijke mannen of Ritualisten tot bisschop benoemde. De Evangelischen hebben zich daarover bij minister Asquith beklaagd, die ten antwoord gaf, dat er onder de Evangelischen weinig of geen mannen gevonden werden, die voor de Laag-Kerkelijke ambten geschikt waren. De klacht die tot Engeland's eersten minister kwam, heeft echter dit uitgewerkt dat onlangs een Evangelische tot bisschop benoemd werd. Maar dit neemt niet weg, dat de klacht van den minister, dat hij onder de Laag-Kerkelijken weinig mannen vond die genoeg op den voorgrond traden om voor een bisdom in aanmerking te komen, niet van grond ontbloot is. De Laag-Kerkelijken hebben zich voornamelijk gewijd aan Evangelisatie en anderen practischen arbeid — werkzaamheden die op zich zelve beschouwd niet dan te prijzen zijn doch op wetenschappelijk gebied praesteerden zij niet zooveel als de Ritualisten, die vooral door historische onderzoekingen trachtten aan te toonen, dat hetgeen zij voorstonden geworteld is in de historie van de Kerk des Heeren in Engeland.

Dr. Strauss, die in de voorgaande eeuw den treurigen naam van „apostel des ongeloofs" kreeg, voorspelde dat de Kerken vroeger of later kleine klubjes zouden worden, waarin schoenmakers en kleermakers op zalvende wijze het woord zouden voeren. De Heere der gemeente heeft dit verhoed, door mannen van wetenschap en talent aan te gorden om den strijd ook op het erf der wetenschap voor den Christus te voeren.

In verband hiermede wenschen wij te wijzen op den strijd, die door den heer Kensit tegen de Romaniseerende richting in de Anglicaansche Kerk gevoerd wordt. Deze heer is de zoon van den boekhandelaar Kensit, die soms op luidruchtige wijze tegen het invoeren van Roomsche praktijken in de Anglicaansche parochiale kerken protesteerde, en die door een Ritualistischen zeloot werd gedood. Deser dagen deed Kensit, de zoon, van zich spreken, door zijn protest tegen een tooneelvertooning, waarbij op de manier, waarin dit in de middeneeuwen geschiedde, geestelijke dingen ten tooneele werden gevoerd. Was was het geval?

In „Olympia", een enorm groote zaal in West-Londen, waren niet minder dan 4000 geestelijken der Anglicaansche kerk en predikanten der Vrije kerken genoodigd om eene voorstelling bij te wonen. Volgens een der dagbladen zaten geestelijken der staatskerk, Congregationalistische, Wesleyaansche, Baptistische, Presbyteriaansche predikanten en Roomsche priesters, naast elkander om het „mysteriespel" bij te wonen; de zwart gerokte menigte vormde een van de grootste en vreemdste verzamelingen toeschouwers die ooit op een plaats van publieke vermakelijkheid vergaderd waren.

Daar hadden de heer Kensit en zijn vrienden, leden van de „Protestant Truth Society", de lucht van gekregen en aanstonds organiseerden zij een protestmeeting buiten „Olympia", waarbij baniener werden ontplooid en tractaten uitgedeeld. Dit gaf aanleiding tot een heftigen twist. Een troep figuranten die bij de opvoering van het stuk „The Miracle" dienst moesten doen, vonden dat zij in hun bestaan bedreigd werden door het optreden van Kensit en zijn medestanders bij de deur van Olympia, en zij wierpen zich daarom op de protesteerenden om hen te verdrijven. Na een worsteling, waarbij vele banieren aan flarden gescheurd werden, en waarbij een of twee der protesteerenden mishandeld werden, dreef men deze in de Hammersmith-straat.

De heer Kensit besloot het hierbij niet te laten. Hij verklaarde dat de opvoering in „Olympia" een geraffineerd middel was om proselieten te maken voor de kerk van Rome en voor hare navolgers in de Anglicaansche kerk en organiseerde daarom een protestmeeting in Caxton Hall, waarin uitgesproken werd dat in „Olympia" het kloostersysteem was verheerlijkt; welk systeem toegepast werd door het stichten van nonnenkloosters en kloosterscholen. Op die meeting spraken drie vrouwen om hare ervaringen omtrent het kloosterleven mede te deelen en te protesteeren tegen de opvoering in „Olympia. „Ook betoogde de heer Kensit, dat het tooneelstuk dat gespeeld was, ten doel had om te laten zien, dat het kloosterleven leidde tot heiligheid in tegenstelling met het leven in de wereld. Maar als men het kloosterleven kende, moest men een ander oordeel vellen. Zoo ging het voort.

Doch wij vragen, is de wijze waarop de heer Kensit te werk gaat, het beste middel om aan de Romaniseerende richting paal en perk te stellen? Het komt ons voor, dat hij enkele uitwassen van het Romanisme zoekt te snuiken, terwijl hij den wortel waaruit deze dwaling voortkomt, onaangeroerd laat.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

VII.

DE VOORBEREIDING.

Er verliepen verscheiden weken eer Otto op den ontvangen brief antwoord kon geven. De wijze waarop dit moest geschieden, maakt het begrijpelijk.

Belangrijk echter was dan ook de inhoud van zijn schrijven. Hij kon vader meedeelen, hoe iedereen in de omgeving van den keurvorst scheen te verwachten dat groote dingen aanstaande waren. Er gingen telkens boden naar de hoven der Protestantsche vorsten van Duitschland, die op hun beurt weer boden zonden naar Heidelberg.

Wat hem zelf betrof, zoo kon hij zijn ouders verblijden met de mededeeling dat hij meer en meer bij den keurvorst in gunst geraakte. Dikwijls trad deze met Otto in gesprek, die blijkbaar zijn vertrouwen begon te winnen, en wien hij meermalen iets gewichtigs opdroeg. Wat Otto echter minder behaagde was het zeer wereldsche leven aan het hof en het ontbreken van ernst ook bij den keurvorst. Ondanks zijn jonkheid had Otto door geaardheid en opvoeding zekeren eenvoud en kalmte, die aan het hof weinigen bezaten. Wel kon hij, gelijk andere jonge menschen, gul vroolijk zijn, maar het christelijk leven dat in het huis van zijn oom heerschte miste hij met droefheid in het prachtig slot te Heidelberg. Wel werd er door den hofkapelaan de Heilige Schrift gelezen, en woonde het hof geregeld de diensten in de kapel bij. Wel werd de Heidelbergsche Catechismus naar keurvorstelijk bevel in de kerken en scholen des lands onderwezen, maar het leven aan het hof was, zoo vond Otto, niet altijd met Gods Woord noch met den Catechismus in overeenstemming.

Op een middag was hem opgedragen een